

UNIVERSITETET
I OSLO

Rettskilder og juridisk metode

Introduksjonsmøte med BA studenter

Alla Pozdnakova
Nordisk institutt for sjørett
Alla.pozdnakova@jus.uio.no

- Målet med rettsstudiet:
  - Den viktigste ferdigheten som skal oppøves er å lære å stille, analysere og løse spørsmål etter **gjeldende rett.**

UNIVERSITETET
I OSLO

Hva er ***rett*** ?

ENORM PÅKJØBNING: Da store chainen skulle tilbake i puben var H&M-ansatt som ledet, hadde allerede disse fått ordet. I et bråk på et utvalg - det er hun ble løst i butikken - fikk 24-åringen en opprørt skandale bokstol, Foto: Øystein Langrene / Dagbladet

H&M ba småbarnsmor gå ned i stilling

UNIVERSITETET
I OSLO

Jusprofessor Jo Sævi Foto: Uk

Jusprofessor: FN- resolusjon gir ikke Norge folkerettslig grunnlag til å krige i Syria

Norge er bedt om å bidra militært mot IS i Syria, men har trolig ikke det folkerettslige grunnlaget på plass.

UNIVERSITETET
I OSLO

Dette sier loven om bruk av religiøse plagg på jobben

Som et resultat av innvandring fra ikke-protestantiske land har religiøse hodeplagg blitt mer og mer vanlig å se i Norge. Men er dette noe arbeidsgiver kan nekte deg å bruke?

Bistoppelvort
31.08.2014

Løst mer om
30.08.2014

Bente Ohnstad
Førsteamanuensis i rettsvitenskap,
Høgskoleni Innlandet

«Meldeplikten til barnevernet tolkes feil»

Etter innlegg og kronikker i ulike aviser om taushetsplikt og vilkårene for å sende meldinger til barnevernet, har jeg fått en rekke henvendelser fra foreldre som urettmessig er blitt utsatt for såkalte bekymringsmeldinger uten at melder har hatt grunn til å tro grunn til å tro barnet er utsatt for alvorlig omsorgssvikt, skriver Bente Ohnstad.

UN
IC

Norge feiltolker også EØS-reglene om barselpermisjon | Gro Nylander

Norske mødre går glipp av en rettighet de skulle ha hatt.

DEBATT

FOTO: Shutterstock / NTB scania

Norge saboterer EØS' barselregelverk som sier at kvinner får rett på 14 ukers armenestet barselpermisjon før den delvise foreldrepermisjonen starter, skriver forfatteren.

© DET JURID

Gro Nylander
Fødselslege og forfatter

7 jan. 2020 20:00 16:11

Vi skiller mellom

- Gjeldende rett (*lege lata*)
- Rett som den bør være (*lege ferenda*)

UNIVERSITETET
I OSLO

Hva ville Jesus ha sagt om Oljefondet?

DAG HAREIDE

OPPDATERT: 24.FEB.2015 21:36 | PUBLISERT: 24.FEB.2015 21:36

 KRONIKK

Skjef de som utlending til dette, må å gi status på sitt opprinnelige statsborgerskap

Professor: – Norge bør tillate dobbelt statsborgerskap

– Norges politikk er trippelt feilslått. Vi bør følge Danmarks eksempel, skriver Andreas Fallesdal, professor i filosofi.

Ane Vogt Mann

ane@norge.no
02.05.2015 12:00

– Det norske forslaget om dobbelt statsborgerskap vil ikke bli ade heretter å fremme lovdag til stater. I tillegg er utlendinger i Norge og å umiddelbart utveip, skriver Fallesdal i et innlegg i Nettsporden.

Men forslaget er trippelt feilslått, mener han.

– Det er vanskelig å forstå sammenhengene bak forslaget. De som vil utveip å starte ut de politiske lovdagene til en annen stat kan man så bare velge blant etablerte partier til stortingsvalg i Norge.

Å kreve at nye borgere må ha seg andre statsborgerskap heretter skaper den fremste innstrømningen, mener professoren.

– En svakhet av loven i 2011 kom på et tidspunkt at mange hadde for seg å søke norsk statsborgerskap – ikke minst fra Europa, USA og Australia, skriver han.

Den tredje innstrømningen mot dobbelt statsborgerskap var politisk, ifølge

Professor Andreas Fallesdal
Foto: UHØ

REAKSJONER

[Facebook](#)

[Reddit](#)

[Twitter](#)

[TIPS EN YOM](#)

[SKRIV UT](#)

RENSERER

[Sopne Eide etter statsråd Mikal Øst](#)

[Knyter folk sammen](#)

[Ny app skal følge med hverdagsinnleggningen leters](#)

[– Døring avtrykke innleggertilføringen i 2017](#)

[Årets gullinnlegg i norsk for utlendinger](#)

[Hvite vi stramme inn](#)

*Pris etter kampanje: 22999,-

S LINE 830
TREDENØLLE

06:56 • Ingrid Hovda Storaas

INGEN PÅGREPET ETTER KNIVSTIKKING

Politiet har så langt ikke pågrepet noen for **knivstikkingen på Oslo S tirsdag kveld**. Tilstanden til mannen som ble knivstukket skal ikke være kritisk.

– Det er ingen som er pågrepet i forbindelse med knivstikkingen, og vi har heller ingen mistenkte, sier krimleder Kjersti Myhre i Oslo politidistrikt til NTB.

Oslo

Flere nyheter ↓

12:39 • Carina I. Hunshamar

PUTIN OPPFORDRER TIL Å FÅ FLERE BARN

Russlands president Vladimir Putin oppfordret russerne til å få flere barn da han holdt sin årlige tale i nasjonalforsamlingen onsdag, skriver NTB. De siste årene har fødselsraten i landet gått ned. I talen sa presidenten at han ønsker å øke gjennomsnittstallet på barn per kvinne fra 1,5 til 1,7 innen 2024.

– Russlands skjebne og historiske utsikter avhenger av hvor mange det er av oss, sa Putin.

Russland

Vladimir Putin

11:53 • Carina I. Hunshamar

TO DØDE ETTER BRANN I KJEMISK FABRIKK

To personer er bekreftet omkomne etter en **kraftig eksplosjon og**

Juridisk versus (u)etisk

nrk Nyheter Sport Kultur Distrikt Mer

Norge Siste nytt Dokumentar Klima NRK Yngre

– Juridisk galt og uetisk å skille IS-mødre fra barna

Ekspertene på barnrett og folkerett mener det er umulig å ta barna til Norge og la IS-mødrene bli igjen i Syria.

Christine Svendsen
2019-06-04

Publisert 4. juni 2019 kl. 14:23
Oppdatert 4. juni 2019 kl. 16:09

Professor Kirsten Sandberg ved Universitetet i Oslo mener i gjennomsnitt ikke har mulighet til å skille IS-aktivister fra barna sine.
FOTO: OLAHED HERNIMORUD / NTB

Gjeldende rett som den ikke 'bør være'?

The screenshot shows a web browser window with the following content:

- Browser tabs: Alla Pozdnakova - Outlook Web, Hun er født og oppvokst i Norge, Ukjent person tok opp lån i Shad.
- Address bar: e24.no/privatoekonomi/i/50Qvgb/ukjent-person-tok-opp-laan-i-shadis-navn-sitter-med-milliongjeld
- Article title: **Ukjent person tok opp lån i Shadis navn: Sitter med milliongjeld**
- Text: Shadi var ikke lenger DNB-kunde da banken sendte ut en kodebrikke i hennes navn. Politiet mener en svensk mann brukte brikken til å ta opp millionlån hos forbrukslånsbankene, og har siktet ham. Nå krever bankene pengene tilbake – fra henne.
- Author: Av **Leila Feratovic**
- Metadata: Oppdatert: 12. januar 2020 10:17, Publisert 11. januar 2020 09:46
- Text: **– Jeg ble veldig redd da jeg fikk de første fakturaene, og tenkte at det måtte skyldes en feil.**
- Text: For fire år siden fikk Shadi Maleki Ghozlo (33) den første regningen fra forbrukslånsbanken yA Bank i posten – for et lån hun forteller hun aldri hadde tatt opp.

The Windows taskbar at the bottom shows the time 19:44 on 14.01.2020.

«Rettsnorm» kan endre seg over tid!

Rettsregel (rettsnorm)

- Rettsnormer *versus* andre normer (moralske, politiske mm)
- En rettsnorm:
  - Normerer adferd
  - Løser rettskonflikter
  - Slått fast autoritativt av staten – av rett myndighet; i rette former; ofte gitt i lov
  - Rettslige sanksjoner for brudd av rettsnormer
  - Håndheves med tvang (ikke alltid)

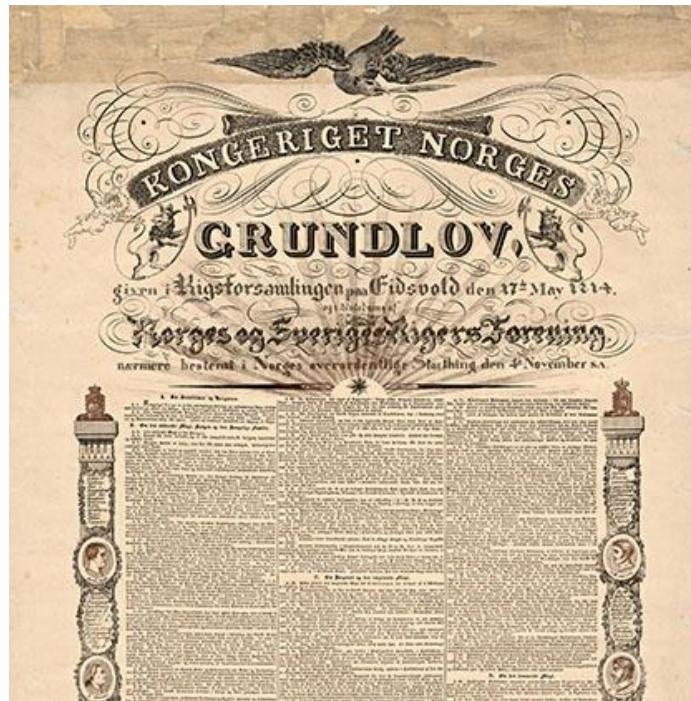
- En rettskilde(faktor) er ...
  - ***Argumentskilder som må tas i bruk for å komme frem til det rette innholdet i rettsregel***

UNIVERSITETET
I OSLO

Rettskilder

- Lovtekst
- Lovforarbeider
- Rettspraksis
- Reelle hensyn
- Juridisk litteratur
- Forvaltningens praksis
- Sedvane

 Lovdata

Studier

Emner

Jus

Juridiske emner

■ JUR1504

JUR1504 – Konflikthåndtering (BA)

Beskrivelse av emnet

- Kort om emnet
- Hva lærer du?
- Opptak og adgangsregulering
- Overlappende emner
- Undervisning
- Eksamen

Timeplan, pensum og eksamensdato

Velg semester

- Vår 2020
- Vår 2019
- Vår 2018
- Vår 2017

[Vis tidligere semestre](#)

Kort om emnet

Konflikter er et viktig tema i svært mange menneskers liv. Det kan være konflikter mellom nærstående eller grupper, kortvarige eller en hovedsak livet ut. Konflikter kan være destruktive, forsure tilværelsen for enkeltmennesker, nabolag, eller organisasjoner. Men de kan også virke rensende, rydde bort misforståelser, skape nytt liv i størkede forhold.

Konfliktene kan utspilles privat, og forbli der, eller de når fram til offentlige instanser i sivile rettssaker, gjennom rettsmekling, eller i regi av politi og straffedomstoler. Eller konfliktene tas opp i alternative tiltak, som konfliktråd.

Jurister arbeider i stor utstrekning med andre menneskers konflikter.

Fakta om emnet

Studiepoeng

10

Nivå

Bachelor

Undervisning

Hver vår

Eksamen

Hver vår

Undervisningsspråk

Norsk

Kontakt

[Infosenteret ved Det juridiske fakultet](#)

Emner

Jus

Juridiske emner

JUR1120

Beskrivelse av emnet

- Kort om emnet
- Hva lærer du?
- Opptak og adgangsregulering
- Forkunnskaper
- Overlappende emner
- Undervisning
- Eksamen
- Evaluering av emnet

Timeplan, pensum og eksamensdato

Velg semester

- Vår 2020
- Vår 2019
- Vår 2018
- Vår 2017

[Vis tidligere semestre](#)

10

Nivå

Bachelor

Undervisning

Hver vår

Eksamen

Hver vår

Undervisningsspråk

Norsk

Kontakt

Infosenteret ved Det juridiske fakultet

Kort om emnet

Utlendingsrett er i konstant utvikling. Det finnes tre hovedtyper migrasjon: flyktningemigrasjon, familiemigrasjon og arbeidsmigrasjon. Reglene for adgang til og opphold i Norge er etablert gjennom nye nasjonale lover og regelverk sett i sammenheng med retts- og forvaltningspraksis. I tillegg behandler kurset internasjonale konvensjoner sammen med vedtak fra internasjonale domstoler og komiteer som EMK, Torturkonvensjon, Schengen/Dublin, 1951 konvensjon om flyktninger, Barnekonvensjonen, Kvinnekonvensjonen, Protokollen mot menneskehandel, ILO konvensjoner, osv. Kurset analyserer samspillet mellom de forskjellige standarder sett opp mot politiske og sosiale aspekter.

Jus

Juridiske emner

JUR1512

DESKRIVELSE AV EMNET

- Kort om emnet
- Hva lærer du?
- Opptak og adgangsregulering
- Forkunnskaper
- Overlappende emner
- Undervisning
- Eksamen
- Evaluering av emnet

Timeplan, pensum og eksamensdato

Velg semester

- Vår 2020
- Vår 2019
- Vår 2018
- Vår 2017

[Vis tidligere semestre](#)

Bachelor

Undervisning

Hver vår

Eksamen

Hver vår

Undervisningsspråk

Norsk

Kontakt

[Infosenteret ved Det juridiske fakultet](#)

Kort om emnet

I arbeidsrett – den kollektive del, behandles den norske kollektive arbeidsretten, men med hensyn til den internasjonale reguleringen på området. De vesentligste arbeidsvilkår for svært mange arbeidstakere i Norge vil være fastsatt ved tariffavtaleregulering. Systemet med tariffoppgjør spiller en vesentlig samfunnsøkonomisk rolle.

I den kollektive arbeidsretten behandles de regler som gjelder arbeidslivets organisasjoner, hvem som er og kan være part i en tariffavtale og organisasjonsfriheten. Her behandles systemet for fastsettelse av arbeidsvilkårene gjennom tariffavtale, den så kalte frontfagsmodellen, og bruk av arbeidskamp. De institusjonelle tvisteløsningsmekanismene i interessetvister ved meklings og lønnsnemnd, vil omhandles. Dessuten omhandles de rettigheter og plikter som følger av tariffavtalene for organisasjonene og deres medlemmer. Den kollektive arbeidsretten behandler tariffavtalen som reguleringsinstrument.

At tariffavtalen ofte også har virkning på arbeidsforhold utenfor de

Regelanvendelses tre ledd

1. Tolkning: Å finne meningsinnholdet i en regel

2. Bevisbedømmelse: hvordan bevisene vurderes for å få klarlagt fakta i saken

» Praktikum: angitt faktum

3. Subsumsjon: å anvende regelen på *konkrete saksforhold*

Tolkning – å finne innholdet i regelen

- Språklig (grammatisk) – Sammenheng i teksten – Formål
- Analogi, utvidende og innskrenkende tolkning
- Presiserende tolkning
- Antitetisk tolkning (motsetningslutning)

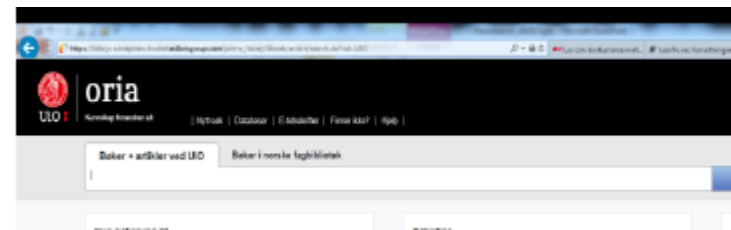

Videre fremstilling – mer om ulike rettskilder

- Lovtekst
- Rettspraksis
- Internasjonale rettskilder og EØS-rettskilder
- Motstrid mellom reglene/lover (kollisjonsregler)

- Avtaler (kontrakter)
- Oppgaveløsning
- Avsluttende tips

- Hvor finner man lover, forskrifter, rettspraksis?
  - Lovdata (praktisk søk på lover, forskrifter, forarbeider, dommer)
  - Kunngjøring av lover-Norsk Lovtidend (EU law)
<http://europa.eu/>
- Databaser er nyttige (ORIA)
  - Lovdata
  - Gyldendal Rettsdata/Norsk lovkommentar

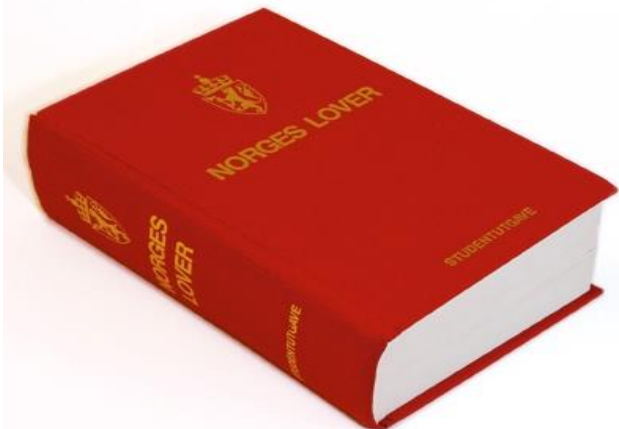

UNIVERSITETET
I OSLO

Lov og lovtekst

- Lover er avgjørende for løsningen på lovregulerte områder
- Autoritetsargument (vedtatt av lovgiveren) og hensyn til rettsikkerhet og forutberegnelighet

Kravet til legalitet

- Grunnloven § 113: Myndighetenes inngrep overfor den enkelte må ha grunnlag i lov.
- Inngrep overfor private trenger hjemmel i formell lov
- Klar lovhjemmel til mest inngripende handlinger
- Andre kompetansegrunnlag for ikke-tvang/inngrep i rettsfære til personen
  - Samtykke
  - Nødrett
  - Sedvane
  - Adgang til å stille vilkår ved ytelse

Fastlegging av ulovfestet rett

- Analogi fra lovregler om lignende rettsforhold
- Generalisering fra lovregler om andre rettsforhold
- Regelens formål
- Reelle hensyn

Tolking av lovtekst

- Språklige sammenheng og loven som helhet (kontekst)
- Reglens fragmentariske karakter
  - flere bestemmelser/lover inneholder deler av en regel
  - F eks: Har en person rett til trygd? (se neste lysark)
- Regelens oppbygging:
  - hovedregel-unntak-unntak fra unntak
- «Legaldefinisjon»
  - loven har en liste med (eller enkelte) definisjoner som har den samme meningsinnholdet i hver lovbestemmelse med mindre noe annet følger av en spesifikk bestemmelse
    - » f eks forbrukerkjøpsloven definerer 'forbrukerkjøp'

Folketrygdloven

- § 12-3. *Fortsatt medlemskap*
- Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at vedkommende fortsatt er medlem i trygden. (*Hovedvilkår*)
- Den som ikke er medlem i trygden, får likevel uførepensjon dersom vedkommende har minst 20 års samlet botid, se § 3-5 åttende ledd. (*Unntak*) Til den som har mindre enn 20 års botid, ytes det .... (*Unntak fra unntak*)

Lovens forarbeider

- Størst betydning ved presiserende lovtolkning
  - Norges Offentlige Utredninger (NOU) (dersom foreligger)
  - Proposisjon til Stortinget (lovvedtak) Prop.L.
  - Innstilling til Stortinget (lovvedtak), Innst.L.
  - Stortingsforhandlingene
- Lovens forhistorie –den faktiske og rettslige bakgrunn
- Lovens formål (ratio legis), reelle hensyn bak lovbestemmelser

Reelle hensyn

- Generelle rettslige vurderinger (hva er rimelig)
- Fagspesifikke vurderinger
- Har størst betydning for tolkningsspørsmål som språklig fortolkning av teksten ikke gir noe sikkert svar på (og heller ikke lovforarbeider)

UNIVERSITETET
I OSLO

Utl. § 38. Oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til riket [utdrag]

- Det kan gis oppholdstillatelse selv om de øvrige vilkårene i loven ikke er oppfylt dersom det **foreligger sterke menneskelige hensyn eller utlendingen¹ har særlig tilknytning til riket.**
- For å avgjøre om det foreligger sterke menneskelige hensyn skal det foretas en totalvurdering av saken. Det **kan blant annet legges vekt på om**
- (a) utlendingen er enslig mindreårig uten forsvarlig omsorg ved retur
- (b) det foreligger tvingende helsemessige forhold som gjør at utlendingen har behov for opphold i riket
- (c) det foreligger sosiale eller humanitære forhold ved retursituasjonen som gir grunnlag for å innvilge oppholdstillatelse, eller
- (d) utlendingen har vært offer for menneskehandel

Rettspraksis som rettskildefaktor

- Høyesterettspraksis
- Nest viktigste rettskilde på lovregulerte område
  - lovtolkningen
- Viktigste rettskilde på uregulerte områder
  - Selvstendig grunnlag for rettsreglene

Prejudikat:

- Avgjørelse av Høyesterett (5 dommere, storkammer eller plenum)
- Tar standpunkt til innholdet av gjeldende rett, og kan ha betydning utover den konkrete sak (prinsipiell betydning)
- Selvstendig rettskildefaktor

Andre rettsavgjørelser

- Høyesteretts ankeutvalg (tidligere: Høyesteretts kjæremålsutvalg)
  - 3 dommere
  - Presedensvirkningen beror på avgjørelsenes argumentasjonsverdi
- Lagmannsretts- og tingrettsavgjørelser
  - Liten selvstendig rettskildeverdi for overordnede eller sideordnede domstoler
  - Kan allikevel ha betydelig argumentasjonsverdi

- Ikke bindende rettsoppfatninger men nyttig rettslig argumentasjonsverdi:
  - Sivilombudsmannens uttalelser
    - » Sivilombudsmannen.no
    - » Kontrollerer forvaltningen på grunnlag av klager fra personer og av eget tiltak
    - » Ikke bindende uttalelser i konkrete saker men bør følges av forvaltningsorganene
  - Justisdepartementets Lovavdelingens uttalelser
    - » https://www.regjeringen.no/no/dokument/lover_regler/tolkningsuttalelser/id441575/

Annen praksis

- Tvisteorganers avgjørelser
- Utvalg, nemnder osv
- Kan ha betydelig argumentasjonsverdi
- Ikke selvstendig rettskildeverdi

Kort om forvaltningens skjønn

- **Lovbundne vedtak** – forvaltningen kan ikke avgjøre hva et vedtak skal gå ut på (subsumsjon er endelig resultat) «skal-kompetanse»
  - Oppfyller man krav (vilkår) i en rettsregel (ofte lov), *skal* man få ytelse, rettighet ol (f eks alderspensjon)
- **Fritt skjønn** - Forvaltningen selv kan avgjøre hva et vedtak kan være (dersom loven åpner for det) «kan-kompetanse»
  - Avveining av hensiktsmessigheten overlatt til forvaltningen
  - Styringsverktøy (f eks ved konsesjoner/tillatelser)
  - Ved behov for faglige, politiske avveininger (f eks utlendingsrett (se eksempel på neste lysark))
  - Domstolene prøver ikke konkrete avveining og resultatet, med mindre usaklig eller misbruk av

UNIVERSITETET
I OSLO

Utl. § 38. Oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til riket [utdrag]

- Det **kan** gis oppholdstillatelse selv om de øvrige vilkårene i loven ikke er oppfylt dersom det **foreligger sterke menneskelige hensyn eller utlendingen¹ har særlig tilknytning til riket.**
- For å avgjøre om det foreligger sterke menneskelige hensyn skal det foretas en totalvurdering av saken. Det **kan blant annet legges vekt på om**
  - (a) utlendingen er enslig mindreårig uten forsvarlig omsorg ved retur
  - (b) det foreligger tvingende helsemessige forhold som gjør at utlendingen har behov for opphold i riket
  - (c) det foreligger sosiale eller humanitære forhold ved retursituasjonen som gir grunnlag for å innvilge oppholdstillatelse, eller
  - (d) utlendingen har vært offer for menneskehandel

FOTO: Dan P. Neegaard
Alyssa Del Socorro får ikkevel bli i Norge etter at UDI omgjorde sitt vedtak om at hun måtte forlate landet.

Hun er født og oppvokst i Norge: UDI vurderte at hun ikke hadde «særlig tilknytning til Norge»

– Jeg forstår ikke når de sier at jeg må reise til «hjemlandet» mitt. Hjemlandet mitt er Norge, sier Alyssa Del Socorro. UDI har nå snudd i saken.

Marianne Stensland
Dan Petter Neegaard

Publisert: 14.jan.2020 05:35

Oppdatert: 14.jan.2020 08:36

Etter et helt liv i Norge, ba UDI Alyssa Del Socorro (20) forlate landet. I vedtaket skrev UDI: «Du har ingen særlig tilknytning til Norge utover familierelasjonen».

– Det føles som om det er en datamaskin som har skrevet det. Jeg er født og oppvokst i Norge, mitt morsmål er norsk og jeg har aldri bodd noe annet sted,

UNIVERSITETET
I OSLO

Internasjonale rettskilder

- Folkerettslig sedvane (Statspraksis + opinio juris)
- Traktater (konvensjoner, avtaler, protokoller)
  - Pacta sunt servanda
  - Ikrafttredelse
- Internasjonal rettspraksis
- Juridisk teori og generelle rettsprinsipper

- «Soft law» Ikke-bindende tekster, uttalelser, anbefalinger og liknende
- Praksis til ulike konvensjonsorganene (FNs menneskerettskomite, FNs Barnekomite, ILO) ICJ «Diallo»: skal tillegges *great weight*

Tolkning av traktater

- Wien-konvensjonen om traktatretten (1969)
  - Kodifiserer folkerettslig sedvanerett om tolking av traktater
- Art 31 & 32 i konvensjonen
  - Ordlyd
  - God tro
  - Formål
  - Forarbeider og forhistorie
  - Etterfølgende praksis
  - Andre folkerettsregler

Internasjonal rett og nasjonal rett

- Dualistiske og monistiske rettssystemer
- Norges folkerettslige bestemmelser skal **gjennomføres** i intern norsk rett for å få virkning i nasjonale rettssystem
- *Sektormonisme*: Straffeloven § 2.¹ **Folkerettslige begrensninger** «Straffelovgivningen gjelder med de begrensninger som følger av overenskomster med fremmede stater eller av folkeretten for øvrig»

- Norges folkerettslige bestemmelser skal **gjennomføres** i intern norsk rett:
  - Ved *transformasjon* (omskrivning)
    - » F.eks. Kjøpsloven kap. XV(FN-konvensjonen 11. april 1980 om kontrakter for internasjonale løsørekjøp)
  - eller *inkorporasjon* (*henvisning*): menneskerettsloven, EØS-loven, EU-rettsakter

UNIVERSITETET
I OSLO

EØS-avtalen

- Hovedsakelig Indre marked/'Fire friheter'
- EØS-avtalen består av
  - En Hoveddel som er gjennomført i EØS-loven
  - Vedlegg (oppdateres i tråd med EØS-komiteens vedtak) med EUs sekundærrett ("EØS-relevant")
  - Protokoller
  - En sluttakt
- ODA avtalen (Avtale mellom EFTA statene om opprettelse av et Overvåkningsorgan og en Domstol)

– I statsbudsjettet for 2020 får domstolene – som er den tredje statsmakt – bevilget under halvparten av det NRK får – som er en del av den fjerde statsmakt, påpekte Advokatforeningens generalsekretær Merete Smith i ettermiddagens høring på Stortinget. Foto: Thea N. Dahl

NAV-høringen: Mener loven bør endres for å hindre motstrid mellom lovtekst og EØS-regler

Mangelfull lovgivningsteknikk, tilbakeholdenhet med å forelegge spørsmål for EFTA-domstolen, domstolens fraværende ressurser og en offentlig rettshjelpsordning som ikke fungerer godt nok. Det er årsakene til NAV-svikten, mener Advokatforeningen.

Thea N. Dahl
JOURNALIST

PUBLISERT Torsdag 09. januar 2020 - 18:36 SIST OPPDATERT Torsdag 09. januar 2020 - 18:40

Torsdag startet den to dager lange høringen i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité om NAV-saken.

Først ut var tidligere riksadvokat Tor-Aksel Busch, som mente både [påtalemyndigheten](#) og [domstolene](#) i langt større grad må etterkontrollere de [rettslige anførselene](#) fra offentlige spesialistorganer som NAV og skattemyndigheten. Han tok også til orde for en gjennomgang av lovgivningsteknikken.

– Det kan sies å være en viss form for lovkollisjon, i den forstand at ordlyden i de norske bestemmelsene trekker veldig vidt, og så kommer det innskrenkninger gjennom forordninger som på mange måter nuller ut straffeansvaret i vid forstand, uten at dette fremgår av de norske lovbestemmelsen.

– Begrensningene bør etter mitt syn tydeliggjøres, slik at vi praktikere blir satt i stand til å vurdere disse begrensningene, og ikke være prisgitt en slik etappevis gjennomgang, sa Busch.

Mener loven må endres for å forebygge motstrid

Også Advokatforeningens generalsekretær Merete Smith var

LES OGSÅ:

ANNONSE

Regelkonflikter

- Hvilken regel skal ha forrang i tilfelle av motstrid
- *Lex specialis*: spesielle regler går foran alminnelige regler (*lex generalis*)
- *Lex superior*: rettsreglernes trinnhøyde avgjør (se neste lysark)
- *Lex posterior*: nyere regler går foran eldre regler

Motstrid mellom internasjonal og norsk rett

- *Presumpsjonsprinsippet* – norsk rett skal formodes å være i samsvar med folkeretten («folkerettsvennlig» tolkning)
- *Forrangsprinsippet*
  - Alminnelig utgangspunkt: norsk rett har forrang ved motstrid
  - Norsk lov som inkorporerer folkeretten i norsk rett: vanlige kollisjonsregler (lex superior, lex posterior, lex specialis)
    - » OBS. Menneskerettsloven § 3 og EØS-loven § 2! (neste lysark)

- **Menneskerettsloven § 3**
- «Bestemmelsene i konvensjoner og protokoller som er nevnt i **§ 2** skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning.»
- **EØS-I. § 2.**
- «Bestemmelser i lov som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter avtalen, skal i tilfelle konflikt gå foran andre bestemmelser som regulerer samme forhold. Tilsvarende gjelder dersom **en forskrift** som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter avtalen, er i konflikt med en annen forskrift, eller kommer i konflikt med en senere lov.»

EØS – avtale, EFTA og Norge

- EFTA: fri handel og fri konkurranse
- EØS-avtale: avtale mellom EFTA landene, EU og EUs medlemstatene
- Indre marked er med i EØS-samarbeidet
- For øvrig er Norge knyttet til EU gjennom en rekke bilaterale avtaler

EØS-avtalen

- EØS-avtalen
  - En Hoveddel som er gjennomført i EØS-loven
  - Vedlegg (oppdateres i tråd med EØS-komiteens vedtak)
    - » EUs sekundærrett
  - Protokoller
  - En sluttakt
- ODA avtalen (Avtale mellom EFTA statene om opprettelse av et Overvåkningsorgan og en Domstol)

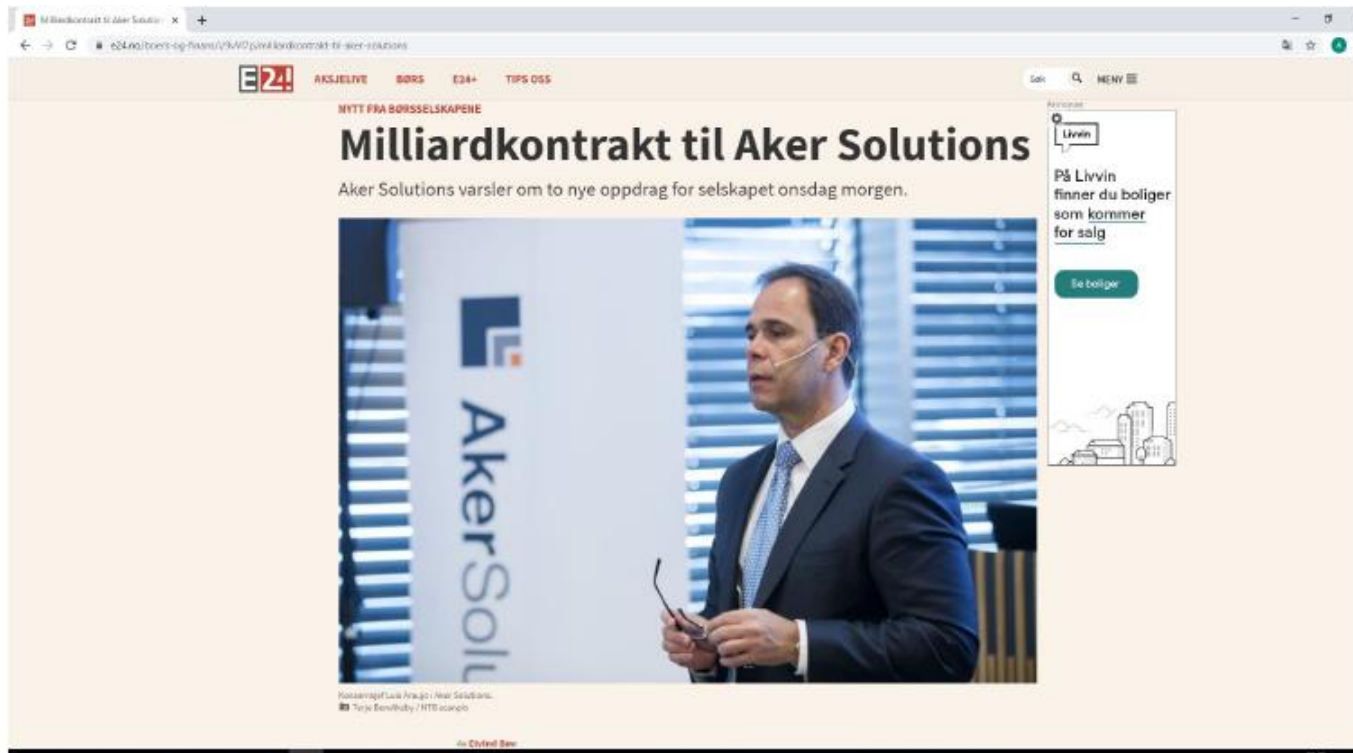
Generelt om tolkning i EØS- rettslig kontekst

- Mål om ensartet EØS
- Lojalitetsprinsippet (art 3 EØS)
- Ikke-diskrimineringsprinsippet (art 4 EØS)
- EU-konform tolkning (med begrensninger som følger av norsk tolkning)

UNIVERSITETET
I OSLO

Avtaler (kontrakter)

Avtaler (kontrakter)

- Juss eller fakta? Eller noe innimellom?
- Kontraktrettslige grunnprinsipper
  - Avtalefrihet/partenes autonomi
  - Lojalitetsprinsippet
  - Beskyttelse av berettigete forventninger
  - Formfrihetens prinsipp
  - Alminnelige kontraktsregler

Avtaler (kontrakter)

- Regulerer rettslige forhold mellom parter til avtalen
- Binder ikke tredjepersoner rettslig – pålegger ikke plikter/rettigheter
  - men: kan godt ha faktiske virkninger for tredjepersoner!
  - Samtykke fra tredjeperson?
- Samme praksiser/vilkår i en bransje kan utvikles til en sedvane/kutyme

- Jus
- Juridiske emner
  - JUR1220

Beskrivelse av emnet

- Kort om emnet
- Hva lærer du?
- Opptak og adgangsregulering
- Forkunnskaper
- Overlappende emner
- Undervisning
- Eksamen
- Evaluering av emnet

Timeplan, pensum og eksamensdato

Velg semester

- Vår 2020
- Vår 2019
- Vår 2018
- Vår 2017

[Vis tidligere semestre](#)

- Bachelor
- Undervisning**
- Hver vår
- Eksamen**
- Hver vår
- Undervisningsspråk**
- Norsk

Kontakt
[Infosenteret ved Det juridiske fakultet](#)

Kort om emnet

Entrepriseretten omhandler rettsforholdet mellom byggherre og entreprenør ved utførelse av bygge- og anleggsoppdrag. Fagområdet omfatter de privatrettslige problemstillinger som entreprisekontrakten reiser og har følgelig nær sammenheng med den alminnelige kontraktsretten. Sentralt i faget står standardene NS 3400 "Regler om anbudskonkurranser for bygg og anlegg" og NS 3430 "Alminnelige kontraktsbestemmelser om utførelse av bygg- og anleggsarbeider", og i forbrukerforhold lov om håndverkertjenester mm for forbrukere 16. juni 1989 nr. 63 og NOU 1992:9 "Forbrukarentrepriselov". Forholdet til de offentlige myndigheter så som byggesaksbehandlingen etter plan- og bygningsloven faller utenfor fagområdet. Dette behandles nærmere i [JUR1250 – Ekspropriasjons- og bygningsrett \(nedlagt\)](#)

Hva lærer du?

Du finner læringskrav og litteraturliste på emnets semesterside.

Kort om forholdet mellom lover og avtaler

- Avtaler kan fylle ut og erstatte lovbestemmelser
  - Deklaratoriske lovbestemmelser (*fravikelige*)
- Preseptoriske lovbestemmelser (*ufravikelige*)
  - » F eks forbrukerkjøpsloven
- Kutymmer som sedvanerett?

FOTO: Audun Braastad / NTB scanpix
Mange strømaktører bryter etter Forbrukerrådets vurdering både standardavtalen og markedsføringsloven. Illustrasjonsfoto.

Forbrukerrådet krever opprydning blant useriøse strømselskaper

Forbrukerrådet vil ha slutt på lureavtaler og hemmelige priser i strømmarkedet. Nå krever de en opprydning.

Geir Amundsen

Publisert: 10.jan.2020 07:25

Oppdatert: 10.jan.2020 07:25

Sjekker du jevnlig om du har den beste strømavtalen? Svar i avstemmingen nederst i saken!

Rabatt på den nye TV-en om du skifter strømleverandør, og ivrige strømselgere på telefonen, døren og gatehjørnet. Ifølge tall fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), er det 142 kraftleverandører som kjemper om å fakturere norske strømkunder.

UNIVERSITETET
I OSLO

Forslag til spørsmål

- Hvilke rettskilder anvender Høyesterett?
- Hvilken betydning har internasjonale rettskilder?
- Er du enige i argumentene og konklusjonene til HR?
- Dine egne spørsmål

UNIVERSITETET
I OSLO

- Oppsummering av diskusjon
- Eksempler (HR-2018-869-A og HR-2017-1124-A)

UNIVERSITETET
I OSLO

- Enkelte avsnitt fra Høyesterettsdommer som ble diskutert på Introduksjonskurset 15.01.2020.

Lovens ordlyd – enkelte utgangspunkter

- (15) Straffebudet er videreført i [straffeloven 2005 § 257](#) og [§ 258](#), med en strafferamme på fengsel i henholdsvis seks og ti år. Det er gjort den endring at alternativet «tvinger» er tatt med i innledningen til [§ 257](#), som et selvstendig alternativ ved siden av «utnytter eller forleder». Den tidligere formuleringen «tvangsarbeid eller tvangstjenester, herunder tiging» er dessuten erstattet med «arbeid eller tjenester, herunder tiging». **Tatt på ordet** innebærer dette **en utvidelse** av straffebudets rekkevidde, ettersom «tvang» da ikke lenger står som en nødvendig komponent for å kunne domfelle etter første ledd bokstav b. Det fremgår imidlertid av forarbeidene **at noen realitetsendring ikke var tilsiktet** – det var, ifølge departementet, kun snakk om å foreta «noen språklige justeringer», jf. [Ot.prp.nr.22 \(2008–2009\) side 420](#) og side 421

Formål

(11)

Som førstvoterende har pekt på, ble regelen i **§ 7-6** femte ledd begrunnet med at forsikringssselskapene fryktet søksmål i land med en helt annen erstatningsrettslig tradisjon og et annet erstatningsnivå enn vårt. Man mente at dette i noen grad kunne unngås ved å gjøre direktekrav betinget av at søksmål ble reist her i landet.

Gard har i «Rule 90» i sine kontraktsvilkår en klausul om at selv om avtalen står under norsk rett, gjelder ikke forsikringsavtaleloven. «Rule 87» inneholder en «pay to be paid-klausul», som i utgangspunktet utelukker direktekrav.

Forsikringsavtaleloven § 7-8 annet ledd om at direktekrav uansett kan gjøres gjeldende mot forsikringsgiver når sikrede er insolvent, **kan man imidlertid ifølge loven § 1-3 annet ledd ikke avtale seg bort fra.** Ved anvendelsen av kravet i **Luganokonvensjonen artikkel 11** nr. 2 om at «slike direkte søksmål er tillatt», blir dermed spørsmålet om man må foreta en prøving av om sikrede er insolvent når domstolen skal ta stilling

Internasjonal rett

(16)

Straffelovens forbud mot menneskehandel ble vedtatt i 2003 for at Norge skulle oppfylle den såkalte **Palermo-protokollen fra 2000 – Protokoll for å hindre, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig med kvinner og barn. Denne protokollen supplerer FNs konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet, og innebærer at konvensjonsstatene er forpliktet til å kriminalisere menneskehandel, jf.**

artikkel 5 nr. 1.

- (19) Straffebudet mot menneskehandel må i dag også ses i sammenheng med at Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) har slått fast at Den europeiske menneskerettskonvensjon ([EMK\) artikkel 4](#), som forbyr blant annet slaveri og tvangsarbeid, pålegger statene å gi beskyttelse mot menneskehandel, herunder å straffe de ansvarlige. Jeg viser til dom 26. juli 2005 *Siliadin mot Frankrike* avsnitt 89 og 112 [[EMD-2001-73316](#)], dom 21. januar 2016 L

- (21) Det norske forbudet mot menneskehandel i straffeloven 1902 [§ 224](#) og i [straffeloven 2005 § 257](#) går, etter et bevisst lovgivervalg, lenger enn Palermo-protokollen: Det er ikke begrenset til menneskehandlerne – de såkalte bakmennene – men rammer også dem som står for selve utnyttelsen, jf. [Ot.prp.nr.62 \(2002–2003\) side 97](#) og [Rt-2013-1247 avsnitt 10](#). I motsetning til protokollen rammer straffebudet dessuten ikke bare grenseoverskridende organisert kriminalitet, men også menneskehandel og utnyttelse som utelukkende har tilknytning til ett land.

- (29) Ser vi på den folkerettslige bakgrunnen for straffebudet, gir verken Palermo-protokollen eller Europarådets konvensjon mot menneskehandel noen definisjon av «tvangsarbeid». Men i ILO-konvensjon nr. 29 om avskaffelse av tvangsarbeid fra 1930 artikkel 2 nr. 1 er tvangsarbeid definert slik:

Tolkning av konvensjoner mm

(72) I henhold til protokoll nr. 2 artikkel 1 til Luganokonvensjonen om blant annet ensartet tolkning av konvensjonen skal domstolene ved tolkningen ta tilbørlig hensyn til EU-domstolens avgjørelser og til nasjonale domstolars avgjørelser om Brüssel I-forordningen. Praksis fra EU-domstolen er således en viktig kilde når norske domstoler skal ta stilling til tolkningen av konvensjonen, jf. blant annet Rt-2012-1951 avsnitt 34 og 35 og Rt-2015-129 avsnitt 24.

Tolkning av konvensjoner mm

(78)

Etter mitt syn taler systembetraktninger for samme løsning: Flere av de alminnelige bestemmelsene har parallelle regler i avsnitt 3. Blant annet gir [artikkel 9](#) nr. 1 adgang til å saksøke forsikringsgiveren ved domstolen i bostedsstaten, og er parallellen til [artikkel 2](#) nr. 1. Artikkel 10, som gjelder ansvarsforsikring, åpner for at forsikringsgiveren kan saksøkes av forsikringstakeren ved domstolene på skadestedet, og har sin parallell i [artikkel 5](#) nr. 3 om retten til å saksøke på skadestedet i erstatningssaker utenfor kontrakt. Jeg kan vanskelig se hvilken betydning disse bestemmelsene i avsnitt 3 skulle ha dersom det i alminnelighet var adgang til å falle tilbake på de generelle reglene.

gi

- (35) Når nasjonale og internasjonale kilder ses i sammenheng, er det grunnlag for å si at spørsmålet om det foreligger tvangsarbeid i straffelovens forstand, beror på en helhetlig vurdering av den konkrete situasjonen.

Kollisjonsregler

(70)

Konvensjonen gjelder som norsk lov, jf. tvisteloven § 4-8, og har som **lex specialis** forrang fremfor motstridende nasjonale regler, jf. blant annet Rt-2012-1951 avsnitt 33 med videre henvisninger til rettspraksis og lovforarbeider.

UNIVERSITETET
I OSLO

Noen tips til studie og eksamen

- Målet med rettsstudiet:
  - ”Den viktigste ferdigheten som skal oppøves er å lære å stille, analysere og løse spørsmål etter gjeldende rett.”
  - ”evnen til kritisk å vurdere hvordan rettsspørsmål bør løses”

UNIVERSITETET
I OSLO

Viktig

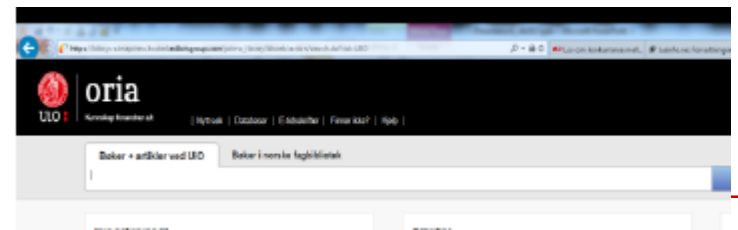

- Hvilke læringskrav stilles i **mitt** emne?
- Hva er sentrale rettskilder?
- Hva er sentrale/viktigste regler?
- Hva er sentrale rettsspørsmål?

- Lærebøker/undervisningsmateriale inneholder oversikt over sentrale kilder
- Hvor finner man lover, forskrifter, rettspraksis?
  - Norsk Lovtidend (offisiell kunngjøring av lover)
  - [Lovdata Pro og gratis versjon](#)
  - Europa.eu
- Databaser med lovkommentar er nyttige
  - Gyldendal Rettsdata/Norsk lovkommentar/Lovdatapro

UNIVERSITETET
I OSLO

Læringsmiljø – bli kjent med medstudenter!

phillipmartin.info

Eksamen

- Forskjellige typer eksamensoppgaver
  - Teorispørsmål
  - Praktikumoppgaver
  - (eller begge deler)

- Oppgaveløsning:
  - Hva spør oppgaven etter?
  - Hvilke rettskilder er relevante?
  - Gir ordlyden i loven svar på spørsmålet?
  - Hvilke andre kilder hjelper å finne frem til regelen?

Teorispørsmål

- F eks å tolke en lovbestemmelse, analysere en rettsregel, vurdere et rettsspørsmål eller beskrive et juridisk begrep
- Hva spør oppgaven etter? Hvordan er spørsmålet formulert?
  - Drøft...Redegjør for...Ta stilling til...

Hvordan skriver man en god teorioppgave?

- Drøft ordlyden i lovbestemmelse grundig (evt rettsgrunnlag for et rettsprinsipp eller ulovfestet regel) og vurder andre kilder
- Hvilke hensyn ligger bak regelen? Evt mot-hensyn
- Suppler med eksempler evt rettspraksis eller annen praksis

Praktikumoppgave

- Å løse praktiske «cases»
- Forstå faktum i oppgave og stille relevante rettslige spørsmål som oppgaven reiser
- Skille mellom det vesentlige, mindre vesentlige og uvesentlige fakta og rettsproblemer
- Tolkning + konkret regelanvendelse
- **Struktur og logikk i besvarelsen**

- Koble sammen fakta i praktikumoppgaven med rettsreglene og subsumere
- Fremstilling og logikk i besvarelsen, i tillegg til oversikt over bakgrunn stoffet og analytiske evner
- Øvelse gjør mester – benytt deg av tilbud om mock exam (hvis finnes)

- Tidsplanlegging på eksamen og tidsnød
- Fordeling av karakter i ulike deler av eksamensoppgaven (som angitt i oppgaveteksten) – $\frac{1}{2}$ hver? $\frac{1}{3}$ og $\frac{2}{3}$?

UNIVERSITETET
I OSLO

Lykke til med studiene!

